

NUORET JA PÄIHTEET

- Varhaisen puuttumisen neuvoja

SISÄLLYS

- 1 VANHEMPIEN VASTUU
- 2 MITÄ LAKI SANOAA
- 3 TUPAKKA, ALHOKOHOLI JA MUUT
RIIPPUVUUTTA AIHEUTTAVAT PÄIHTTEET
- 4 PÄIHTEIDEN KÄYTÖN VAIHEET
- 5 NUOREN TUKEMINEN
- 6 ÄLÄ SULJE SILMIÄSI
- 7 YHTEISTYÖVERKOSTO NUOREN AUTTAMISEKSI
- 8 VIRANOMAISTEN TOIMINTA
YHTEYSTIEDOT JA LISÄÄ TIETOA SAA

1 VANHEMPIEN VASTUU

Vanhemmilla on päävastuu lastensa kasvattamisesta. Nykyisin, lähinnä vanhempien työssäkäynnin vuoksi, lapsen ja nuoren elämässä vaikuttavat niin sanotut oheiskasvattajat: muun muassa päivähoito, koulut, harrastusporukat, eri viranomaiset, televisio ja tietokone. Ystävillä on erittäin vahva asema lasten ja nuorten elämässä ja maailmankuvan muokkautumisessa. Kaiken moninaisuuden keskellä on tärkeää, että vanhemmat ja oheiskasvattajat puhaltavat yhteen hiileen ja yhteistyössä pyrkivät turvaamaan lapsen ja nuoren riittävän hyvän arjen ja kasvun kohti aikuisuutta.

Nuoren matkalla kohti aikuisuutta, vastaan tulee kysymyksiä kuinka suhtautua riippuvuutta aiheuttaviin aineisiin. Nuori kohtaa haastavia tilanteita lähes päivittäin. Nykyään päihteitä on saatavilla jopa internetin kautta. Tavallisesti nuoret kokeilevat päihteitä suunnittelematta. Tällöin myös vanhemmat joutuvat kysymään mistä on oikein kysymys.

Tämän oppaan tarkoituksena on tukea vanhempia ja opettajia nuoren mahdollisten päihteisiin liittyvien haasteiden kanssa. Tässä oppaassa lähtökohtana on lainsäädäntö: alaikäisen, alle 18-vuotiaan päihteiden käyttö ei ole hyväksyttävää. Ikärajan tarkoituksena on varjella nuoria terveyttä vaurioittavilta vaikutuksilta ja varhaisilta riippuvuuksien syntymisiltä. Nuorella iällä aloitettu päihteiden käyttö ennustaa päihdeongelmia myös aikuisiällä.

Oppaan sisältöä on lainattu muun muassa Kaustisen kunnan ehkäisevän päihdetyön yhteistyöryhmän tekemästä oppaasta, josta on asiasisältöjä muokkaamalla tehty Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän näköinen. Tätä opasta on tarkoitus jakaa peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän alueella osana ehkäisevää päihdetyötä.

2 MITÄ LAKI SANOO

Laki sanoo, että lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. (**Lastensuojelulaki 1§**)

Kaikkien on otettava nuoria suojeleva lainsäädäntö vakavasti:

- o Alle 18-vuotiaille tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyminen ja luovuttaminen on kiellettyä
- o Alle 18-vuotias ei saa pitää hallussa mitään alkoholijuomia
- o Alle 20-vuotias ei saa pitää hallussa väkeviä alkoholijuomia
- o Alle 18-vuotiaille alkoholin välittäminen korvauksetta tai korvausta vastaan on rangaistava teko
- o Kaikki huumausaineisiin liittyvä toiminta on rangaistavaa

Kaikki alle 18-vuotiaiden tupakan, alkoholin ja huumausaineiden käyttö on väärinkäyttöä!

Lastensuojelulain 25§ mukaan

lasten kanssa työskentelevät eri viranomaistahot

”ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.”

”Myös muu kuin edellä tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen”

Raittiustyölain 1 §:

”Raittiustyön tarkoituksena on totuttaa kansalaiset terveisiin elämäntapoihin ohjaamalla heitä välttämään päihteiden ja tupakan käyttöä.”

Päihdehuoltolain 5 § 2 mom.:

”Sosiaalilautakunnan ja terveyslautakunnan on seurattava päihteiden ongelmakäyttöä kunnassa ja välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoidettavuuteen liittyvistä tekijöistä sekä annettava asiantuntija-apua muille viranomaisille samoin kuin kunnan asukkaille ja kunnassa toimiville yhteisöille.”

Päihdehuoltolain 8§:

”Päihdehuollon palvelut on järjestettävä siten, että niiden piiriin voidaan hakeutua oma-aloitteisesti ja niin, että asiakkaan itsenäistä suoriutumista tuetaan. Hoidon on perustuttava luottamuksellisuuteen. Toiminnassa on otettava ensisijaisesti huomioon päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä etu.”

Päihdehuoltolain 9§:

”Päihdehuollon alalla toimivien viranomaisten ja yhteisöjen on oltava keskenään yhteistyössä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä päihdehuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisten, työvoimaviranomaisten, koulutoimen, nuorisotoimen sekä poliisin keskinäiseen yhteistyöhön.”

Rikoslaki 50 luku 1§:

Joka laittomasti valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee kasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa, tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta, myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai **pitää hallussaan** tai **yrittää hankkia** huumausainetta, on tuomittava **huumausainerikoksesta** sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Rikoslaki 50§ 2a§:

”Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava *huumausaineen käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi”

3 TUPAKKA, ALKOHOLI JA MUUT RIIPPUVUUTTA AIHEUTTAVAT PÄIHTEET

TUPAKKA

Tupakkaan syntyy helposti riippuvuus. Riippuvuus voi olla fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti voimakas. Tupakointi aiheuttaa paljon erilaisia terveysriskejä. Tupakka aiheuttaa maailmassa toiseksi eniten kuolemia.

Nuorten keskuudessa tupakoinnin aloittamiseen keskeisesti vaikuttaa ystävien tupakointi. Myös vanhempien tupakoinnilla on tutkittu olevan yhteys nuorten tupakointiin. Kaikki aikuiset, jotka toimivat nuorten kanssa, ovat omalta osaltaan esimerkkejä siinä, miten tupakointiin suhtaudutaan.

Tupakan käytön tunnusmerkkejä ovat:

- o hengitys ja vaatteet haisevat
- o ”tupakkayskä”
- o sormet ja hampaat alkavat muuttua keltaisiksi

ALKOHOLI

Alkoholi on suomalaisnuorten yleisin päihde – kuin myös aikuisten. Käyttö on vuosikymmenien aikana lisääntynyt paljon. Alkoholin kokonaiskulutus oli vuonna 2008 noin 10,4 litraa asukasta kohti. Kun nuoret käyttävät alkoholia, niin keskeisenä tekijänä on kokeilunhalu, mutta myös alkoholin rohkaisevalla vaikutuksella on merkityksensä.

Alkoholin käytön tunnusmerkkejä ovat:

- o alkoholin haju hengityksessä
- o sammaltava puhe
- o puheliaisuus
- o voimakkaassa humalatilassa mahdollisesti aggressiivisuus

Nuorten runsaaseen kertaluontoiseen ja humalahakuiseen juomiseen liittyy monia erilaisia haittoja. Alkoholi haittaa nuoren fyysistä ja psyykkistä kehitystä. Terveyshaitat ovat kaksinkertaiset aikuiseseen verrattuna, sillä nuoren elimistö ei kestä alkoholia samalla lailla. Vakavampia haittoja ovat kuolemantapaukset ja myrkytykset. Täytyy muistaa, että tajuttomuutta aiheuttavan annoksen ja tappavan annoksen välinen ero on varsin pieni.

LÄÄKKEET

Lääkkeet ovat alkoholin ja tupakan jälkeen kolmanneksi käytetyin päihde. Alkoholin ja lääkkeiden käyttö, toisin sanoen sekakäyttö on hyvin yleistä. Lääkkeiden väärinkäyttöksi voidaan luonnehtia tietoista lääkkeiden käyttöä päihtymyksen aikaansaamiseksi tai päihtymistilan muuttamiseksi. Tavallissimmin lääkkeistä väärinkäytetään särky- ja kipulääkkeitä, rauhoittavia lääkkeitä, unilääkkeitä ja yskänlääkkeitä. Riippuen lääkkeiden käyttötarpeesta, eri lääkkeiden vaikutukset eroavat paljon toisistaan.

Lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäytön tunnusmerkkejä ovat:

- o sammaltava ja kankea puhe
- o väsymys ja sekavuus
- o laajentuneet silmäterät
- o alkoholihumalan tunnusmerkit

IMPPAAMINEN

Imppaaminen tarkoittaa yleensä herkästi haihtuvien liuotainaineiden haisuteltua ja hengittämistä päihtymistarkoituksessa. Imppaamista voi verrata alkoholihumalaan. Tavallisimmin käytettyjä aineita ovat mm. liima-aineet, maalit, bensiini, tupakan sytyttimen butaani ja puhdistusaineet, jotka ovat helposti saatavilla kotona ja kouluissa. Liuotainaineet aiheuttavat hengitettyinä vakavia vammoja kehon moniin elimiin ja voivat vaurioittaa jo yhden imppaus kerran jälkeen aivoja. Riski saada yliannostus on suuri, sillä on vaikea arvioida hengityksen annoksen määrää.

Imppaamisen tunnusmerkkejä ovat:

- o liuotainaineiden haju (paitsi hajuton butaanikaasu)
- o tokkuraisuus, uneliaisuus, sekavuus
- o pahoinvointi, päänsärky
- o nenäverenvuodot, verestävät silmät
- o alkoholihumalan tunnusmerkit

ANABOLISET STEROIDIT

Anaboliset steroidit ovat amatööriurheilijoiden ja kehonrakentajien keskuudessa käytettäviä synteettisiä hormoneja, joita käytetään oikotienä lihasten kasvuun. Alkoholin ja anabolisten steroidien yhteisvaikutuksesta aggressiivisten impulssien kontrolloimiskyky heikkenee ja väkivaltainen käyttäytyminen lisääntyy. Muita haittavaikutuksia ovat mm. kivesten surkastuminen, eturauhassyöpä, sukupuolinen kyvyttömyys, kuukautishäiriöt, lapsettomuus, akne, kasvojen turpoaminen, maksavauriot, masennus, unihäiriöt ja jopa psykoosi.

KANNABISTUOTTEET

Kannabis on yleisin laiton huume Suomessa. Cannabis tuotteita ovat marihuana, hasis ja hasisöljy. Cannabisista poltetaan savukkeena tai piippuna, höyrytetään ja sitä lisätään jopa ruokaan. Kun cannabisista polttaa, niin sen haju tarttuu käyttäjän hengitykseen, vaatteisiin ja hiuksiin useiksi tunneiksi. Hasis muistuttaa ulkonäöltään pieniltä korkin paloilta ja marihuana näyttää oreganolta.

Cannabiksen käytön tunnusmerkkejä ovat:

- o hasikselle tyypillinen makea imelä haju
- o punaiset silmät ja laikukas iho
- o väsymys, velttosuus ja välinpitämättömyys
- o lähimuistin ja keskittymiskyvyn heikentyminen
- o vaikeus kommunikoida
- o ongelmanratkaisukyvyyn heikentyminen
- o akuutti päihdetila voi muistuttaa alkoholihumalaa, mutta ilman alkoholin hajua

AMFETAMIINI JA KOKAIINI

Amfetamiini ja kokaiini luokitellaan erittäin vaarallisiksi huumausaineiksi. Amfetamiini vaikuttaa keskushermostoon. Amfetamiinit valmistetaan laittomissa laboratorioissa ja lääketeollisuudessa. Amfetamiini ja sen johdokset ovat vaaleita, erisävyisiä tabletteja, kapseleita, jauheita ja liuoksia. Amfetamiinia käytetään suun kautta, nuuskaamalla ja suonensisäisesti.

Kokaiini valmistetaan kokopensaana lehdistä. Kokaiini on valkoista jauhetta, jota käytetään nuuskaamalla sekä ruiskuttamalla ja liuottamalla suoneen. Kokaiini muistuttaa vaikutuksiltaan amfetamiinia, mutta kokaiinin vaikutukset ovat lyhyt kestoisempia ja voimakkaampia.

Amfetamiinin ja kokaiinin käytön tunnusmerkkejä ovat:

- o laajentuneet pupillit
- o yliaktiivisuus, monen vuorokauden valvetila
- o lihasnykimiset
- o humalaoireet ilman alkoholin tai tinnerin hajua
- o ajan mittaan laihtuminen, aliravitsemus.

EKSTAASI

Ekstaasi on amfetamiinijohdos. Ekstaasissa yhdistyy amfetamiinin aikaansaama motorisen aktiivisuuden lisääntyminen. Ekstaasin käyttö "muotihuumeena" on lisääntynyt ja jonka suosio perustuu mielialaa, itsevarmuutta, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja aistielämyksiä kohottaviin vaikutuksiin. Ekstaasia on lähinnä tabletteina, kapseleina ja pulverina. Ekstaasin laskukausi eli tuskatila voi kestää useita päiviä.

Ekstaasin käytön tunnusmerkkejä ovat:

- o laajentuneet pupillit
- o vaikeasti havaittavat, harvoin dramaattiset
- o ahdistuneisuus sekä helposti ärtyvä, vaihteleva mieliala
- o muuttunut vuorokausirytmii, nukutaan pitkään/podetaan unettomuutta
- o voi olla kiinnostus teknomusiikkia ja/tai acid-musiikkia sekä rave-, house-juhlia kohtaan

HALLUSINOGEENIT

Hallusinogeenistä tavallisimmat ovat LSD ja PCP. Jo aineen kokeilulla voi olla hyvin vakavat seuraukset. Hallusinogeenit muuttavat aistihavaintoja. Ne aiheuttavat sekavuustiloja ja psykooseja. Mielihäiriötä muistuttava tila saattaa myös jäädä pysyväksi. Erityisesti LSD:n käyttöön liittyy kaikkivoipaisuuden tunne, nuori esim. kuvittelee osaavansa lentää.

OPIAATIT

Opiaatit ovat yleisnimitys oopiumunikosta saatavista aineista. Opiaatit vaikuttavat keskushermostoon ja aivojen mielihyvakeskukseen. Kasvista saadaan ooppiumia, tebainia ja morfiinia. Morfiinista vuorostaan valmistetaan heroiniä. Ooppiumia myydään tummanruskeina paloina tai jauheena. Heroinin väri vaihtelee ruskean ja valkoisen eri sävyissä. Koska opiaatteja käytetään yleensä suonensisäisesti, liittyy niihin tarttuvien tulehdustautien mm. aidsin vaara. Suomessa markkinoilla on esiintynyt myös poltettavaa heroiniä. Sen saatavuus on madaltanut heroinin käyttökynnystä. Kun opiaatteja käyttää, niin toleranssi kasvaa nopeasti eli kerta toisensa jälkeen käyttäjä vaatii suurempia annoksia.

Opiaatteja käyttävän tunnusmerkkejä ovat:

- o poissaoleva olemus, liikkeiden ja refleksien hidastuminen
- o puheen sammaltaminen
- o pienentyneet silmän pupillit
- o humalaoireet ilman alkoholin hajua
- o pistojäljet, jos ainetta on käytetty suoraan suoneen

4 PÄIHEIDEN KÄYTÖN VAIHEET

KOKEILU

Tavallisesti nuoret kokeilevat päihteitä suunnittelematta, tosin kavereiden houkuttelulla on monesti osuutta asiaan. Jos nuori kokee tilanteen myönteisenä ja miellyttävänä, hän voi alkaa suunnittelemaan uutta kokeilukertaa. Kun nuoren päihteiden käyttö on kokeiluluonteista, niin sitä voi olla vaikea tunnistaa. Alkoholien, tupakan ja hasiksen käytön voi tunnistaa hajun perusteella. Myös jotain voi kertoa punaiset silmät ja väsymys.

Keskustele lapsesi/nuoresi kanssa ja kerro suoraan, miksi epäilet häntä päihteiden käytöstä. Kerro, ettet hyväksy päihteiden käyttöä missään muodossa. Osoita puuttumisellasi, että et salli käytön jatkumista. Varhaisvaiheessa puuttuminen voi katkaista ei-toivotun käyttäytymisen kehittymisen. Nuori ymmärtää, että kyse on välittämisestä, vaikka riitoja voikin tulla. Seuraa tilannetta. Puhu ja kuuntele.

SATUNNAISKÄYTTÖ

Nuoren myönteiset päihdekokeilut kannustavat jatkamaan päihteiden käyttöä, jolloin käyttö muuttuu satunnaiseksi. Toisin sanoen nuori rakastuu päihteisiin. Nopeasti nuori oppii päihteiden hankinnan, annostukset ja vaikutukset. Nuori ei pidä itseään käyttäjänä ja hän pysyy säilyttämään elämän kulussit. Satunnaiskäytön vaiheessa päihteiden käyttö alkaa näkyä ensin käyttäytymisessä. Nuori on voi olla väsynyt, ailahtelevainen ja välinpitämätön, nuori voi pinnata koulusta, valehdella ja eristäytyä ja rahanterve kasvaa.

Yhteistyö kodin, koulun ja muiden auttavien tahojen kesken on tällöin ensiarvoisen tärkeää tilanteen selvittämiseksi. Toimenpiteistä tulee sopia yhdessä ja noudattaa sovittua tinkimättä. Ole rohkea yhteydenottoissasi, sinun lapsesi/nuoresi ei ole ensimmäinen eikä viimeinen päihdekokeilija tai satunnaiskäyttäjä. Kun ollaan ajoissa liikkeellä, aika on auttajien puolella. Hanki lisätietoja päihteistä.

ONGELMAKÄYTTÖ JA RIIPPUUVUUS

Päihdeongelmainen nuori on käyttämäänsä päihteeseen riippuvainen. Päihteet haittaavat aluksi elämää, kunnes hallitsevat koko nuoren elämää. Elämän pääasia saattaa olla päihteen saaminen ja sen nauttiminen. Nuori uskoo pystyvänsä lopettamaan päihteiden käytön. Pitkään jatkunut päihteiden käyttö vaikuttaa merkittävästi nuoren käytökseen ja sosiaaliseen elämään, jolloin myös tunnusmerkit ovat selvemmin havaittavissa.

5 NUOREN TUKEMINEN

Oman lapsen ja nuoren tukeminen hänen matkallaan kohti hyvää aikuisuutta on hyvin haastava tehtävä. Täytyy pohtia ikärajoja, kotiintuloaikoja, yökylään lähtöjä, kotibileisiin osallistumisia ja niiden järjestämisiä, omassa kodissa "ekadrinkin" tarjoamista jne. **Vanhempien omilla asenteilla päihteitä kohtaan on nuoren ajatuksiin ja toimintaan olennainen merkitys.** Nuoren tupakoimiseen vaikutti olennaisesti se, kieltävätkö vai sallivatko vanhemmat tupakoinnin. Tutkimukset osoittavat myös, että ne lapset eivät aloita juomista, joille ei tarjota alkoholia kotona ja että suomalaisten nuorten humalajuominen on Euroopan kärkitasoa.

Vanhempien on hyvä keskustella yhdessä esim. koulun vanhempainilloissa eri perheiden käytännöistä ja rajoista. Näin saadaan lisävalaistusta lapsen ja nuoren "kaikki muut paitsi minä" -väitteisiin. Kotiintuloajoista, diskoista hakemisista ja kotibileistä ilman aikuisten läsnäoloa voidaan tehdä yhteisiä sopimuksia, samoin kuin siitä, että vanhemmat reilusti ilmoittavat toisilleen, jos näkevät lapsen tai nuoren humalassa tai epäilevät esim. huumeiden käyttöä. Paras ja lapsen kannalta turvallisin tapa on olla avoin ja rehellinen.

Miten tukea nuorta perheessä?

- **Tue** lapsesi itsetunnon vahvistumista. Hyvä itsetunto tarkoittaa myönteistä kuvaa omasta itsestä. Jokainen on hyvä jossain, ja jokaiselle on tärkeää kokea onnistumisen tunteita.
- **Puhu** lapsesi kanssa tupakasta, alkoholista ja huumeista. Arvo keskustelua tarvitaan! Esim. lehtijuttu voi olla hyvä aloitus keskustelulle.
- **Anna** aikaa ja kuuntele. Ole rehellinen, kerro omista kokemuksistasi, miettikää yhdessä päihteiden myönteisiä ja kielteisiä puolia. Keuhkosityöpä voi nuoresta tuntua kovin kaukaiselta aiheelta; kannattaa keskustella myös nuorelle ajankohtaisemmista haitoista kuten iho-ongelmista ja haisevasta hengityksestä (tupakka), yleiskunnon heikkenemisestä, paino-ongelmista, tappeluihin joutumisesta ja seksuaalisen hyväksikäytön riskistä.
- Muista, että **säännöt luovat turvallisuutta** ja että kokeillessaan rajojaan lapsi ja nuori haluaa tuntea vankat seinät ympärillään.
- **Sääntöjä tulee pitää sopimuksina.** Nuori pääsee näin harjoittelemaan vastuunottoa ja kykyä pitää lupaukset.

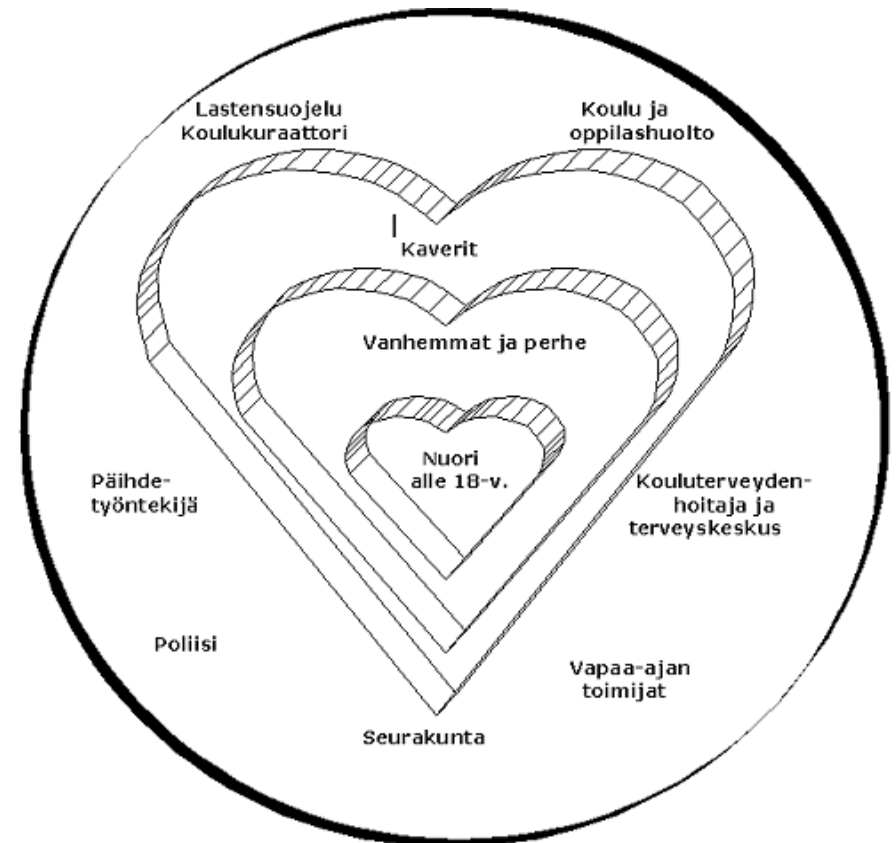
6 ÄLÄ SULJE SILMIÄSI

Päihteiden käyttöön liittyy aina sekä fyysisiä että psyykkisiä merkkejä ja muutoksia. Murrosikä sinällään tuo mukanaan monenlaisia muutoksia, mutta vanhemmat tuntevat nuorensa parhaiten ja voivat reagoida muutoksiin nopeasti. Parempi puhua liian aikaisin kuin liian myöhään. Jos nuoren käytös muuttuu, on aina hyvä selvittää, mistä oikein on kyse. Asiaa kannattaa kysyä myös koulusta.

- Päätä kotiintuloajat! Valvo, että niitä noudatetaan. Kysy ja tiedä, missä nuori on ollut, kenen kanssa ja mitä on tehty. Vaadi vastaukset.
- Murrosiässä harrastukset saattavat muuttua tai loppua. Jos yhtä aikaa ilmenee muita mieltä askarruttavia muutoksia, asiaa kannattaa selvittää.
- Mökki- ja kotibileisiin liittyy usein päihteiden käyttöä. Ota selvää, kenen kotona tai mökillä bileet ovat, kuka on vuokrannut mökin ja ovatko vanhemmat paikalla juhlien aikana / aluksi ja lopuksi.
- Kun nuori liittyy uuteen kaveriporukkaan, selvitä millaisia uudet kaverit ovat. Jos porukassa on ollut päihteiden käyttöä, toimi.
- Yllättäen lisääntynyt rahan tarve on selvittettävä. Päihteiden käyttö kysyy rahaa, nuori voi lainata sitä, myydä tavaroita tai näpistellä.
- Koulupinnaus on aina vakavasti otettava hälytysmerkki, jolloin tulee ottaa yhteys kouluun. Koulupinnaus ei johda automaattisesti päihteiden käyttöön, mutta päihteiden käyttö johtaa usein koulupinnaukseen.
- Väsymys, välinpitämättömyys ja koulumenestyksen heikkeneminen vaativat aina valppautta ja yhteydenottoa kouluun.
- Valehteluun ja epärehellisyyteen tulee aina reagoida välittömästi.
- Nuori haluaa välillä olla omissa oloissaan ja eristäytyä omaan huoneeseensa. Jos eristäytyminen jatkuu pitkään ja siihen liittyy muita huolestuttavia merkkejä, täytyy selvittää mistä oikein on kysymys.
- Rikokset ovat usein ensimmäinen askel kohti poikkeavaa elämäntapaa. Näpistely on aina vakava asia, liittyy siihen päihteet tai ei.
- Ole kiinnostunut, miten lapsesi tai nuoresi käyttää tietokonetta. Nykyinen tekniikka ja yhteydet mahdollistavat paljon, niin hyvässä kuin pahassakin.
- Opetta lastasi/nuortasi sanomaan EI.

7 YHTEISTYÖVERKOSTO NUOREN AUTTAMISEKSI

Muista, että et ole koskaan yksin. Voit ottaa yhteyttä muun muassa opettajaan, koulukuraattoriin, kouluterveydenhoitajaan, nuorisotyöntekijään, sosiaalityöntekijään, päihdetyöntekijään ja nuorisosaamaan. Viranomaiset ovat Sinua ja lastasi varten. Muista myös lähiverkosto, sukulaiset, nuoren kaverit ja heidän vanhempansa.

8 VIRANOMAISTEN TOIMINTA

KOULU

Kouluilla on omat toimintamallinsa, miten toimia tilanteessa jos nuori tupakoi kouluaikana tai tulee päihtyneenä kouluun.

Jos epäillään, että nuori on koulussa päihtyneenä, niin tällöin

- jutellaan oppilaan kanssa
- todennetaan päihteiden käyttö
- otetaan yhteys kotiin
- viranomaisyhteistyö
- tehdään lastensuojeluilmoitus tilanteen vaatiessa

Rehtori käsittelee asian oppilashuoltoryhmässä, johon kuuluu:

- rehtori	- kuraattori
- apulaisrehtori	- opinto-ohjaaja
- terveydenhoitaja	- erityisopettaja

POLIISI

”Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja alueen asukkaiden kanssa. Poliisin on suoritettava myös muut sille erikseen säädetyt tehtävät ja annettava jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua.” (Poliisilaki 1§)

Alkoholirikokset:

”Jos alle kahdeksantoistavuotiasta epäillään todennäköisin syin alkoholin hallussapidon rikkomuksesta, poliisi voi laittomasti hallussa pidetyn alkoholijuoman etsimiseksi tarkastaa tällaisen henkilön mukana olevat tavarat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, jos se voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.” (Alkoholilaki 60 b)

”Poliisi voi myös ottaa pois ja hävittää henkilön alkoholijuoman, jos asianomainen on syyllistynyt alle kahdeksantoistavuotiaana alkoholin hallussapidon rikkomukseen ja halussa pidetyn alkoholijuoman arvo on vähäinen.” (Alkoholilaki 60§)

”Jos tahallaan alle kahdeksantoistavuotiaana pitää hallussaan laillisesti valmistettua tai maahantuotua alkoholijuomaa, on tuomittava alkoholirikkomuksesta sakkoon.” (Alkoholilaki 50 a §)

Mikä henkilö on voimakkaassa humalassa, sakko annetaan tiedoksi myöhemmin. Poliisi vie nuoren kotiin ja hänen hallustaan tavatut alkoholijuomat hävitetään. Mikäli henkilö on alle 15-vuotias eli oikeustoimikelvoton, häneen ei voi kohdistaa rankaisutoimenpiteitä. Alle 15-vuotiaasta lasta voidaan kuulustella teon johdosta.

Poliisi vie lapsen kotiin ja luovuttaa hänen vanhemmilleen. Yöaikaan vanhemmat herätetään ja heille kerrotaan, mistä on kysymys. Vanhemmille ilmoitetaan, että he voivat ottaa yhteyttä poliisiin, mikäli he haluavat poliisin olevan mukana asian myöhemmässä käsittelyssä.

”Poliisimiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Jos 1 momentissa säädetyssä tarkoituksessa kiinni otettu on alle 18-vuotias, hänet on viipymättä luovutettava huoltajalle tai, jollei se ole mahdollista, lastensuojeluviranomaiselle.” (Poliisilaki 11§)

Nykyisen käytännön mukaan **kaikista alle 18-vuotiaiden tekemistä rikoksista poliisi tekee lastensuojeluviranomaiselle ilmoituksen.**

”Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee olla edustettuna lapsen tekemäksi ilmoitetun rangaistavan teon esitutkinnassa ja tuomioistuinkäsittelyssä, jollei läsnäolo ole ilmeisen tarpeetonta.” (Lastensuojelulaki 24§).

Kun alle 18-vuotiaasta kuulustellaan rikoksesta epäiltynä, niin tällöin täytyy aina olla läsnä todistaja. Kun alle 15-vuotiaasta kuulustellaan, niin tällöin varataan tilaisuus kuulusteluissa olla läsnä huoltajan, edunvalvojan tai muun laillisen edustajan. Alle 15-vuotiaasta asianomistajaa voidaan kuulla myös rikoksen selvittämiseksi.

YHTEISTIEDOT JA LISÄÄ TIETOA SAA:

ISOJOKI

ISOJOEN
YHTEISKOULU

Rehtori
puh. (06) 2413 5568
0400-712 244

Koulukuraattori
puh. 046-851 3516

Kouluterveydenhoitaja
puh.040 538 0502

NUORISOTYÖ
puh. (06) 2413 5529

LASTENSUOJELU
puh. (06) 2413 5555

KARIJOKI

KARIJOEN 7-9 LUOKKA

Rehtori
puh. 06-2203 311

Opinto-ohjaaja
puh. 06-2203315

Terveysneuvoja
puh. 040-7052339

LIIKUNTASIIHTTEERI
puh 040 512 1626

LASTENSUOJELU
puh. 2413 5913

KAUHAJOKI

KAUHAJOEN
YHTEISKOULU

Rehtori
puh. (06) 2413 2327
040-527 9482

Koulukuraattori
puh. (06) 2413 2314
040-541 6643

Terveysneuvoja
puh. (06) 2413 2319
040-519 0508

NUORISOTALO RÄIMISKÄ
puh. 040 529 0071

NUORISOTALO SETÄLÄ
puh. (06) 243 2352
puh. 040 735 5875

LASTENSUOJELU
puh. 040 773 0286

TEUVA

TEUVAN
YHTEISKOULU

Rehtori
puh. (06) 2413 4370
050-386 4665

Koulukuraattori
puh. (06) 2413 4378
050-386 4653

Terveysneuvoja
puh (06) 2413 4378
050-386 4676

NUORISOTYÖ
puh. 050-466 1019

LASTENSUOJELU
puh.(06) 2413 4589

MUITA YHTEISTIETOJA:

SEINÄJOEN NUORISOASEMA STEISSI
puh. (06) 416 6310
s-posti: steissi@seinäjoki.fi
www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/steissi

SUUPOHJAN
PERUSPALVELULIIKELAITOSKUNTA
-YHTYMÄN PÄIHDEHUOLTO
puh. 040 736 0280

LISÄÄ TIETOA

www.tupakkaverkko.fi www.irtihuumeista.fi
www.stumppi.fi www.a-klinikka.fi
www.nuortenakatemia.fi www.terveysry.fi
www.paihdelinkki.fi www.poliisi/nuoret